

SKOGSMÄSTARPROGRAMMET
Examensarbete 2018:22

Skogens ekonomiska stöd – vilka är det som ej söker och varför? En enkätundersökning i Västmanlands län

*The economic contributions of the forest – who does not apply
and why? A survey in the county of Västmanland*

Lina Lönnroth

Examensarbete i skogshushållning, 15 hp
Serienamn: Examensarbete /SLU, Skogsmästarprogrammet 2018:22
SLU-Skogsmästarskolan
Box 43
739 21 SKINNSKATTEBERG
Tel: 0222-349 50

Skogens ekonomiska stöd – vilka är det som ej söker och varför? En enkätundersökning i Västmanlands län

The economic contributions of the forest – who does not apply and why? A survey in the county of Västmanland

Lina Lönnroth

Handledare: Staffan Stenhag, SLU Skogsmästarskolan

Examinator: Eric Sundstedt, SLU Skogsmästarskolan

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Självständigt arbete (examensarbete) med nivå och fördjupning G2E med möjlighet att erhålla kandidat- och yrkesexamen

Kurstitel: Kandidatarbete i Skogshushållning

Kurskod: EX0624

Program/utbildning: Skogsmästarprogrammet

Utgivningsort: Skinnskatteberg

Utgivningsår: 2018

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Serienamn: Examensarbete/SLU, Skogsmästarprogrammet

Serienummer: 2018:22

Omslagsbild: Orkidén Jungfru Marie nycklar. Foto ©: Lina Lönnroth.

Nyckelord: ersättning, skogsägare, natur- och kulturvården

Sveriges lantbruksuniversitet
Skogsvetenskapliga fakulteten
Skogsmästarskolan

FÖRORD

Detta är mitt examensarbete för utbildningen till skogsmästare. Arbetet omfattar 15 högskolepoäng, vilket innebär tio veckors heltidsstudier.

Det jag har försökt att ta reda på är varför en del skogsägare inte söker ekonomiskt stöd trots att de har möjlighet till det, och vilka dessa personer är. Detta arbete efterfrågades av Skogsstyrelsen, och det är även de som är mina uppdragsgivare.

Jag vill ge ett stort tack till Anders Frisk på Skogsstyrelsen för all hjälp jag fått och allt visat engagemang. Sedan vill jag också tacka Staffan Stenhag så mycket, som med sin noggrannhet, sitt tålamod och sina stora kunskaper har hjälpt mig att nå målet med mitt examensarbete. Jag vill även tacka alla de skogsägare som svarat på mina frågor, så att det har varit möjligt för mig att slutligen komma fram till ett resultat.

Skinnskatteberg

Lina Lönnroth

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	iii
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	v
1. ABSTRACT.....	1
2. INLEDNING	3
2.1 Syfte.....	3
2.2 Forn- och kulturlämningar.....	3
2.3 Naturvårdsområden	4
2.4 Ådellövskog.....	5
2.5 De olika ekonomiska stöden.....	5
2.6 Internationellt intresse för biologisk mångfald	5
3. MATERIAL OCH METODER	11
3.1 Populationen som undersöktes	11
3.2 Enkätens utformning.....	11
3.3 Undersökningens genomförande	12
4. RESULTAT	15
4.1 Kännedom om stöd.....	15
4.2 Hur skogsägarna hade fått information om stöd.....	17
4.3 Skogsägarnas målsättning med skogsinnehav	18
4.4 Anledningar till att skogsägarna ej sökt stöd.....	19
4.5 Skogsägarnas kommentarer	19
5. DISKUSSION	25
6. SAMMANFATTNING	27
7. KÄLLOR.....	29
7.1 Internetdokument.....	29
7.2 Artiklar.....	30
7.3 Övriga källor	31
BILAGOR.....	32

1. ABSTRACT

The forest offers many different values. Besides the economic values from the wood there are also other values in nature like ancient monuments and biodiversity.

To support people to preserve these values there are different economic contributions to apply for. The purpose of this study is to analyze the reasons why people who have the right to apply for these contributions do not apply. The Swedish forest agency is the outsourcer to this investigation. Furthermore this investigation is trying to find out if there is a certain group of people who is not applying for these contributions, and who needs more information about them. This was made by sending 490 surveys to forest owners in the county of Västmanland.

To the question if the respondents knew about the contributions 67 percent answered that they did not know about the contributions and 27 percent answered that they did. The remaining six percent answered both alternatives, or that they did not know.

The knowledge about the contributions was a bit higher among elder people and men, compared to younger people and women. But the differences were not big. The conclusion is that the main reason for the forest owners not to apply for the contributions is that they do not know that they have the possibility.

2. INLEDNING

I dagens skogsbruk har vi lagar och direktiv som talar om hur vi ska hantera områden med höga naturvärden och forn- och kulturlämningar. Dessa områden värderas idag högt. Både myndigheter som Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen har ett ansvar för att bevara dessa värden, men även skogsägare och personer i allmänhet.

För att motivera och hjälpa skogsägare så finns det ekonomiska stöd att söka vid utförandet av olika åtgärder som gynnar dessa värden. Det finns bland annat stöd för att öka mängden produktionsädellövskog, stöd för att öka skogens mångfald och stöd för att bevara forn- och kulturminnesområden.

I detta kapitel finns information om de ekonomiska stöd som denna undersökning hanterar, och information om de olika värdena som kan ge underlag för dessa stöd. Andra undersökningars resultat inom liknande områden redovisas också och kommer i den senare delen av rapporten att jämföras med denna undersökningens resultat.

Begreppet "biologisk mångfald" är något som idag diskuteras flitigt, och som i stort sett har blivit ett nationellt mål. Den biologiska mångfalden kan i vissa fall ligga till grund vid målsättningen av åtgärder som kan ge ekonomiskt stöd, och kommer därför även det att tas upp i detta kapitel.

2.1 Syfte

Detta examensarbete syftar till att undersöka varför en del skogsägare inte ansöker om ekonomiskt stöd även om de har möjlighet, och vad de bakomliggande orsakerna till detta är. Det ska också göras ett försök att reda ut om det är en viss grupp av människor som inte har så stora kunskaper angående stöden. Sådan information kan eventuellt komma till nytta för Skogsstyrelsen då det ger dem möjlighet att rikta information specifikt till den eller de grupper som är underrepresenterade. Arbetet är begränsat till skogsägare i Västmanlands län, vilka är enkättagarna.

2.2 Forn- och kulturlämningar

Enligt kulturmiljölagen gäller att "Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön. Ansvar för kulturmiljön delas av alla" (Kulturmiljölagen, kapitel 1, 1 §). Fornlämningar definieras enligt följande i kulturmiljölagen:

”Fornlämningar är följande lämningar efter människors verksamhet under forna tider som tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergivna.

- 1. gravar, gravbyggnader och gravfält samt kyrkogårdar och andra begravningsplatser,*
- 2. resta stenar samt stenar och bergytor med inskrifter, symboler, märken och bilder samt andra ristningar eller målningar,*
- 3. kors och minnesvårdar,*
- 4. samlingsplatser för rättskipning, kult, handel och andra allmänna ändamål,*
- 5. lämningar av bostäder, boplatser och arbetsplatser samt kulturlager som uppkommit vid bruket av sådana bostäder eller platser, liksom lämningar efter arbetsliv och näringsfång,*
- 6. ruiner av borgar, slott, kloster, kyrkobyggnader och försvarsanläggningar samt av andra byggnader och byggnadsverk,*
- 7. färdvägar och broar, hamnanläggningar, vårdkasar, vägmärken, sjömärken och likartade anläggningar för samfärdsel samt gränsmärken och labyrinter, och*
- 8. fartygslämningar.*

Fornlämningar är också naturbildningar som ålderdomliga bruk, sägner eller märkliga historiska minnen är knutna till liksom lämningar efter äldre folklig kult”

(Lag 2013:548)

Det som definieras som fornlämningar ska vara uppfört senast år 1850. Kulturmiljölagen säger att ”Det är förbjudet att utan tillstånd enligt detta kapitel rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning” (Lag 2013:548, kapitel 2, 6 §, Kulturmiljölagen).

Kulturlämningarna är även de lämningar efter människor. De är dock uppförda efter år 1850. En kulturlämning kan till exempel vara en husgrund eller en kolbotten. Kulturlämningar regleras av skogsvårdslagen istället för kulturmiljölagen, och har inte lika starkt områdesskydd som ett fornminne. Dock gäller att skador till följd av skogsbruksåtgärder ska undvikas eller begränsas i och invid kulturlämningen (Lag 1979:429, § 30, Skogsvårdslagen).

2.3 Naturvårdsområden

Det kan på särskilt naturvärdefulla områden bildas biotopskydd eller naturreservat, som innebär att skogen är skyddad för all framtid. Sedan finns det till exempel naturvårdsavtal som tecknas i högst 49 år. På sådana områden kan det vara så att naturvärdena efter hand försvinner om inte skötsel utförs.

Möjlighet till ekonomiskt stöd finns då för skogsägaren vid utförande av lämpliga åtgärder. Det finns bestånd som under en fristående naturvärdesbedömning eller under upprättning av en grön skogsbruksplan värderas med målklassen

”Naturvård skötselkrävande”, eller ”Naturvård orörd”. Har man som skogsägare ett bestånd med målklassen ”Naturvård skötselkrävande”, så kan man söka ekonomiskt stöd för de åtgärder man utför. Detta är ett av flera ekonomiska stöd som finns att söka för skogsägare.

2.4 Ädellövskog

De trädarter som benämns som ädellövträd är lönn, fågelbär, ask, lind, ek, alm och avenbok. Av hela Sveriges produktiva skogsmarksareal består endast en procent av ädellövskog. De två län som har högst andel ädellövskog är föga förvånande sydliga Skåne med 18,3 procent, och därefter Blekinge med 15,3 procent ädellövskog (Riksskogstaxeringen, 2017). För att en skog ska få räknas som ädellövskog krävs att storleken på beståndet är minst en halv hektar, där 70 procent är lövträd och minst 50 procent är ädla lövträd. I vissa fall kan även ädellövträd på betesmark utgöra ädellövskog (Skogsstyrelsen, 2017, länk A).

2.5 De olika ekonomiska stöden

De ekonomiska stöd som tas upp i denna rapport är i) stödet NOKÅS, (NOKÅS står för natur- och kulturvårdande åtgärder i skogsbruket), ii) stöd för ädellövskogsbruk och iii) stöd för skogens miljövärden. För att erhålla stöd krävs det att olika åtgärder utförs, beroende på vilket stöd man söker. Vid ansökan av stöd anges bland annat en skötselplan, en karta och eventuella bilagor som behövs. En gång i kvartalet väljer Skogsstyrelsen ut de ansökningar som ska godkännas. Detta görs genom att ansökningarna poängsätts och de ansökningar som fått högst poäng ges stöd. Budgeten för varje kvartal är tio miljoner kronor (Skogsstyrelsen, 2017, länk G).

Stöden NOKÅS och ”Skogens miljövärden” liknar varandra då båda stöden ges för att utveckla kultur- och naturvärden i skogen. NOKÅS ges även för att främja friluftsliv, landskapsbild och rekreation. Åtgärder som kan ge stödet NOKÅS är exempelvis att anlägga grunda våtmarker större än två hektar, hägna värdefull lövskog, restaurera äldre transportleder eller utföra lämpliga åtgärder i områden med naturvårdsavtal eller motsvarande. Åtgärder som kan ge underlag för stödet ”Skogens miljövärden” är exempelvis att skapa våtmarker, rensa kulturmiljöer eller att naturvårdsbränna skogsmark. Stödet Ädellövsskogsbruk finns till för att främja ett aktivt brukande av ädellövskog. Det är skötselåtgärder med produktion som syfte som ger underlag för detta stöd. Dessa åtgärder kan vara markberedning, plantering eller röjning (Skogsstyrelsen, 2017, länk E).

2.6 Internationellt intresse för biologisk mångfald

Den biologiska mångfalden minskar över hela världen (Vaughn, 2010). Naturvärdefulla områden har blivit allt mer uppmärksammade, och idag väger

Sveriges miljömål och produktionsmål lika tungt enligt skogsvårdslagen. Vi vill ha en stor biologisk mångfald, och detta gäller inte bara Sverige utan även internationellt. I FN-konventionen beslutades om att världens länder var för sig skulle sätta upp mål som ska leda till en större biologisk mångfald (Regeringen, 2017, länk C). Sverige antog propositionen "En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster", och sju miljö kvalitetsmål skapades. Ett av dessa mål var "Levande skogar". För att nå målet krävs bland annat naturreservat, frivilliga avsättningar av skogsmark från ägare, restaurering och skötsel av skogsmiljöer, och att skogsbrukets metoder anpassas för att bevara och utveckla de natur- och kulturvärden som finns i skogen och ändå lyckas vara konkurrenskraftiga (Miljömål, 2017, länk D).

Idag är det i skogsbruket vanligt att man av rutin planterar gran eller tall, vilket gör att en hel del arter inte får så stort livsutrymme över stora delar av de svenska skogarna. I en sådan välkött och homogen skog är omloppstiden dessutom ofta kortare än för en ädellövträdsskog, vilket gör att arter som trivs i äldre skog inte heller får livsutrymme i dessa skogar. Som exempel finns det många epifytiska lavar, trädlevande insekter och andra arter som exempelvis tjäder, som alla trivs i äldre skog (Nilsson m.fl., 2001). Denna utveckling mot mer gran- och tallskogar har skett då de flesta marker passar bra för gran och tall. Vi har dragit oss mot ett mer rationellt skogsbruk där det helt enkelt är mer ekonomiskt att plantera samma trädslag över ett helt bestånd.

En annan orsak till att vi har mindre lövträd är att lövträd under sjuttioalet ansågs ungefär likvärdigt med ogräs. Priserna på bok sjönk till fördel för granen. Det hade varit på tal flera år att en lag om att bevara bokskogarna skulle införas, varvid flera bokskogsägare under stress avverkade sina bokskogar för att hinna avverka innan lagen skulle träda i kraft (Björk, 1994). De flesta lövträd trivs inte särskilt bra i norra delen av landet. I södra och i vissa delar av mellersta Sverige finns det dock goda förutsättningar för att skapa lövträdsskogar. Idag ska det vid avverkning undvikas att man avlägsnar bärande träd eller ädellövträd.

Dagens lagliga reglering i skogen är dock svag (Götmark m.fl., 2009). Det handlar mycket om frihet under ansvar och det finns många rekommendationer. Detta bygger på att alla tar sitt ansvar vilket kan leda till brister. En undersökning av densiteten av unga lövträd mellan åren 1998 – 2002 gjordes, där det konstaterades att den svenska politiken inte hade någon positiv effekt på densiteten hos lövträd. Tillväxten ökade inte på grund av barrträdsplantering och betning av djur. Däremot ökade densiteten hos redan grova träd och naturvårdsträd. Ekonomiska bidrag till skogsägare ansågs dock vara nödvändigt för att skogsägarna skulle fortsätta sparandet av naturvårdsträd (Götmark m.fl., 2009).

På uppdrag av regeringen gjorde Skogsstyrelsen en undersökning (Skogsstyrelsen, 2016, länk B), där de ville veta mer om de skogsägare som söker stöd. Tre liknande frågor som ställdes i Skogsstyrelsens undersökning skickades ut i denna studies enkät, för att kunna jämföra och se skillnader mellan de som

har och inte har sökt stöd. Den målgrupp som enkäterna skickades ut till var skogsägare eller skogsägares ombud, som hade ansökt om och även fått beviljat stöden Ädellövstöd och/eller NOKÅS. Syftet med "Ädellövstöd" är främst att bevara befintlig ädellövskog, men även att öka arealen och anlägga ny ädellövskog. Syftet med NOKÅS är att försöka få fler skogsägare att utföra åtgärder som kan utveckla eller bevara skogens olika värden i kultur, natur, landskapsbild och rekreation. Skogsstyrelsens enkät skickades ut till 1 198 personer, varav 800 personer var skogsägare och 400 personer var skogsägares ombud. Svarsfrekvensen blev 31 procent, vilket ger 368 respondenter. 78 procent av de svarande var skogsägare och 22 procent av de svarande var skogsägares ombud.

På frågan om hur de svarande hade fått reda på var stöden fanns att söka så svarade majoriteten, ca 15 – 25 procent, att det var genom Skogsstyrelsens personal. Ungefär 11 – 12 procent hade känt till stöden sedan länge, och cirka 7 – 10 procent fick reda på stöden genom virkesköpare och rådgivare. De resterande svarsalternativen hade var för sig cirka fem procent eller mindre valt.

Målsättningen med skogsinnehavet var det bara skogsägarna som svarade på. För de som sökt stödet Nokås så var den biologiska mångfalden det viktigaste målet, följt av produktionsmål. För de som sökt Ädellövstöd så var hög produktion viktigast tätt följt av den biologiska mångfalden. Därefter, i ordningsföljd, kom rekreativ mål, förvaltning för ny generation, klimatanpassning och till sist var det ett fåtal som hade valt alternativet "annat".

På frågan vilka miljömässiga effekter åtgärden/åtgärderna som genomförts har haft på skogen så svarade flest, 35 procent, att det ökat den biologiska mångfalden. 27 procent svarade att effekten hade blivit mer ädellöv. 20 procent svarade att det hade ökat natur- och kulturmiljövärdena. Resterande svarsalternativ hade fått en svarsfrekvens på mellan tre till sju procent, där ett svarsalternativ bland annat var att ljusinsläppet hade ökat.

I Skogsstyrelsens rapport till regeringen framgår att Skogsstyrelsen tycker att stöden ska finnas kvar, och de har även gett förslag till vissa ändringar som kan göras. De vill bland annat att man ska förenkla ansökningsförfarandet, minska administrationskostnaderna och övergå till fasta ersättningar per åtgärd (bilaga 1, sid 6).

I en studie gjord i Asien (Bhuiyan m.fl., 2017), uppgavs att avskogning påverkar den biologiska mångfalden stort, vilket i sin tur kan ge förluster i arters utbredning och orsaka en förstörd flora och fauna. I Sverige snarare ökar utbredningen av skogen, men i speciellt värdefulla naturvårdsområden så kan man ändå dra en parallell. För om man tar bort en mycket speciell skog och ersätter den med den gran- eller tallskog, så kan det hända att de arter som levde i skogen innan går förlorade då man har förstört deras naturliga levnadsmiljö.

Hur väl känner folk i allmänhet till begreppet "biologisk mångfald" och vad som skulle hända om vi slutar att skydda naturen? I en undersökning som gjorts på uppdrag av Europeiska kommissionen (2013, länk F), kan man bland annat läsa att förståelsen för begreppet "biologisk mångfald" har ökat i de Europeiska länderna mellan åren 2010 och 2013. 44 procent av befolkningen i EU kände igen begreppet och visste vad det innebar. Den siffran har högst troligt ökat sedan 2013 när rapporten skrevs. Av de svarande tyckte 65 procent att man skulle öka arealen skyddad natur i Europa. Undersökningen visar att det finns en relation mellan hur många som har kunskaper om minskad biologisk mångfald och utbildning. De som lämnade sin utbildning vid en ålder av 20 år eller äldre hade i högre utsträckning kunskap om detta, jämfört med personer som lämnat sin utbildning före de fyllt 20 år.

Större delen av de svarande (72 procent) var dock överens om att EU borde ge ut mer information om betydelsen av den biologiska mångfalden till befolkningen. Vad som kan tyckas vara motsägelsefullt är att den grupp som studerat längre inte var lika oroliga för effekten av minskad biologisk mångfald i sitt land, jämfört med de som studerat kortare tid. Av personer över 55 år trodde 36 procent att de skulle påverkas personligen av minskad biologisk mångfald, medan denna procent av personer mellan 15 – 54 år låg på mellan 53 – 59 procent. Ju högre i ålder de svarande var, ju färre trodde att de påverkades av minskad biologisk mångfald med andra ord. Nästan fyra av tio svarande ansåg att de personligen bidrog till en ökad biologisk mångfald. En frågeställning i undersökningen som är verkligt intressant för denna rapport är frågan om hur befolkningen ställde sig till att regeringen i deras land skulle ge ekonomiska bidrag till de (fiskare och bönder är benämningen visserligen) som kunde avsätta mark till naturreservat.

Andelen svarande som tyckte att det var en bra idé att ge bidrag låg mellan 69 och 94 procent. Spanien, Ungern och Litauen var de länder där flest höll med om detta, medan Danmark, Frankrike och Nederländerna hade minst andel som höll med om detta. Denna rapport skrevs som sagt år 2013 och dessa siffror har förmodligen ökat ännu mer sedan dess, då betydelsen av den biologiska mångfalden har lyfts fram mer och mer för varje år som gått.

I en undersökning av det biologiska resultatet och markägares inställning till stödet "Ädellövskog", gjordes intervjuer med skogsägare till ädellövplanteringar. En fråga ställdes om vilken betydelse Skogsstyrelsen hade för ädellövskogspanteringen. 60 procent svarade att Skogsstyrelsens ekonomiska stöd var av störst betydelse, 30 procent svarade att det viktigaste var att Skogsstyrelsen var en kunskapskälla och 10 procent tyckte att det viktigaste Skogsstyrelsen gav var inspiration. En fråga ställdes angående hur stor betydelse det ekonomiska stödet hade haft till planteringen av ädellöv. 40 procent svarade att det hade mycket stor betydelse, 40 procent svarade att det hade stor betydelse och 20 procent svarade att det hade liten betydelse. Inte en enda av de svarande tyckte att stödet inte hade någon betydelse alls. Kännedom om stödet hade 45 procent fått genom tidningen Skogseko, 30 procent genom

personliga kontakter hos Skogsstyrelsen och resterande hade fått kännedom om stödet via bekanta, skogsbolag eller kurser via Skogsstyrelsen (Vallin, 2015).

Det visar sig i denna litteraturstudie att befolkningen vill ha mer information om den biologiska mångfalden, att den anses vara viktig och att det även är viktigt att ge stöd till de som gör skötselåtgärder för att bevara den biologiska mångfalden.

3. MATERIAL OCH METODER

Syftet med denna undersökning är, som tidigare nämnts, att ta reda på vilka det är som inte söker skogliga ekonomiska stöd, även om de har underlagen som krävs för att kunna söka. Detta kapitel beskriver hur denna undersökning har gått till, med allt från hur urvalet av enkättagarna gjordes, till utformandet och hanteringen av enkäten och dess svar.

3.1 Populationen som undersöktes

Kontaktuppgifterna till skogsägarna erhöles från uppdragsgivaren Anders Frisk vid Skogsstyrelsen i Ronneby. Dessa uppgifter innehöll skogsägare i Västmanlands län, vilka enbart var fysiska personer och alltså inte stift, aktiebolag, samfälligheter eller liknande. För att öka chansen att det skulle finnas natur- eller kultur-värden på skogsmarken så fanns skogsägare med en areal på under 20 hektar ej med. De personer som hade sökt stöd från 2012 eller framåt hade även de tagits bort, om de hade kunnat identifieras. Det kunde alltså finnas personer med som sökt stöd före år 2012. Totalt erhöles 1 177 kontaktuppgifter.

3.2 Enkätens utformning

Arbetet utfördes med hjälp av enkäter, som skickades ut med brev. Anledningen till att enkäterna skickades ut som pappersenkäter och inte genom mail var att det fanns misstankar om att det då kunde bli färre svarande i den högre åldersklassen. Med hjälp utav boken "Enkätboken" (Trost & Hultåker, 2016), skapades frågor till enkäten. Boken innehöll information om hur man skulle utforma frågor på ett bra sätt. Det gick bland annat läsa om att man skulle skriva så förståeligt som möjligt för att eliminera missförstånd och undvika att få in fel svar. Hur frågor skulle ställas till den svarande om dennes ålder gick också att finna information om, så att den svarande inte skulle känna sig kränkt på något vis. Det stod nämligen att man skulle fråga vilket år den svarande var född, istället för att fråga vilken ålder den svarande hade. Men detta råd stjälpde tyvärr mer än det hjälpte. Det var nämligen många som enbart svarade till exempel "42", vilket gjorde det osäkert om personen var antingen 42 år gammal, eller var född 1942. Det var många personer som svarade på detta vis, vilket gjorde att tid fick läggas på att dubbelkolla personens födelsedatum för att resultaten skulle stämma.

För att kunna jämföra denna undersökning med den undersökning som Skogsstyrelsen skickade till regeringen (Eriksson m.fl., 2016), så ställdes några liknande frågor som i den undersökningen. Sedan ställdes naturligtvis frågor angående varför skogsägarna ej sökt stöd – vilket är huvudsyftet med detta arbete. Hela enkäten presenteras i bilaga 2.

Arbetet är en kvantitativ studie, då frekvenserna ska kunna mätas. Det passade bättre med en kvantitativ studie då det hade varit mycket tidskrävande att göra en kvalitativ studie och intervjua alla de personer som krävdes för att studien skulle bli relevant.

I enkätutformningen användes stratifierat urval, vilket innebär att mottagarna av enkäten delades in i olika grupper, så kallade strata. Varje strata bör bestå av minst fem personer för att resultatet för gruppen ska kunna betraktas som relevant. I denna studie blev varje bakgrundsfråga, alltså fråga 1 - 4, underlag för indelning av strata. Varje svarsalternativ i bakgrundsfrågorna bildade alltså ett eget stratum. I detta fall innebär det att svarsalternativen skulle multipliceras med varandra och därefter multipliceras med talet fem, eftersom det är så många personer som behövdes ur varje strata för att få ett relevant resultat. För denna enkät såg multipliceringen först ut följande: $3*2*2*2*3*5=360$. Talet 360 är det antalet personer som bör svara på enkäten för att man ska kunna hävda att den är relevant för alla delgrupper. Efter att enkättagarnas personuppgifter granskats kunde det dock konstateras att antalet strata behövde minskas. Det fanns helt enkelt inte nog med personer ur varje strata i kontaktuppgifterna för att det skulle räcka. Så åldersindelningen minskades till två klasser, och på frågan var man bodde i förhållande till sin skogsfastighet ändrades svarsalternativen till två med fokus enbart på kommun och inte län. I vissa strata fanns det få ägare med stor skogsfastighetsareal, så det första svarsalternativet i den frågan ändrades från 0 – 100 hektar till 0 – 40 hektar. Efter dessa ändringar såg multipliceringen istället ut så här: $2*2*2*2*5= 80$. Med dessa ändringar så minskade alltså kravet på antal svarande stort. Det skickades ut 490 enkäter. Det optimala hade varit att skicka ut lika många enkäter till varje stratum, men eftersom det i en del stratum fanns så få personer så fick enkäterna helt enkelt skickas ut så jämnt i antal som möjligt, och därefter fyllas på i de strata som hade fler personer. I ett strata fanns enbart fem personer (vilket som sagt är det minsta antalet för att det ska kunna räknas med), och där krävdes det alltså att alla enkättagare skulle svara för att deras resultat skulle redovisas.

De faktorer som delade grupperna var kön, ålder, storlek på fastighet, hur länge de ägt sin skogsfastighet och om de bodde i samma kommun som sin skogsfastighet.

3.3 Undersökningens genomförande

Ett brev skickades med, där det bland annat fanns bakgrundsinformation om varför enkäten skickades ut (se bilaga 1). Tillsammans med brevet skickades även information om de olika stöden med, för att de enkättagarna som inte kunde så mycket om stöden innan skulle få lära sig mer.

Skogsstyrelsens egna kuvert användes, vilket gjorde att breven var tvungna att sändas från ett av Skogsstyrelsens kontor, i detta fall från Ronneby. Kontoret i

Ronneby skickade alltså kuvert och svarskuvert till Skinnskatteberg, där de kompletterades med enkäten och informationsbrevet. När så breven var klara och adresserade till skogsägarna, skickades de tillbaka i en låda till Ronneby, som sedan skickade ut kuverten därifrån. Svarskuverten var adresserade till kontoret i Ronneby, som sedan skickade dessa till Skinnskatteberg i omgångar allt eftersom de anlände till Ronneby. Tiden de svarande hade på sig att svara var ungefär två veckor, då breven skickades från Ronneby 19 – 20 juli, och senaste svarsdagen var 8 augusti. Att skicka ut enkäter denna tid är egentligen inte optimalt, då många kan vara på semester eller liknande. Eftersom hela detta examensarbete egentligen skulle göras färdigt under sommaren 2017 så blev breven ändå tvungna att skickas ut denna tid. Svarstiden var det dock många som missade och det kom ungefär 60 svar upp till tre månader för sent. Då färdigställandet av denna rapport blev försenat, dels på grund av försenade svar och dels på grund av att en veckas arbete försvann från rapporten, så kunde de svaren ändå tas med i rapporten.

Antalet svarande slutade på 195 personer, vilket gav en svarsfrekvens på 38 procent. Denna svarsfrekvens är lite högre än snittet för antalet svarande vid enkätundersökningar. Målet för hur många svarande som behövdes (fördelat över grupperna) var 80 personer, vilket alltså nåddes upp till med råge. Ändå var det två strata som fick för få svarande för att säkra data där skulle kunna redovisas. Eftersom det var så många som svarade på enkäten, och utskicket av breven var kostsamt i både tid och pengar för kuvert, så skickades aldrig någon påminnelse ut.

Efter mottagandet av svaren lades de in i Excel. Detta var en ganska tidskrävande process, då varje brev hade 16 frågor och svarsalternativen varierade från 2 till 12 alternativ. Att man i flera frågor kunde välja flera alternativ gjorde också svaren mer svårhanterliga, då det blev så många olika kombinationer av svar. Efter inmatningen av svaren i Excel kunde svaren bearbetas och läggas in i rapporten.

4. RESULTAT

Syftet med denna undersökning är främst att ta reda på varför skogsägare i Västmanlands län ej söker ekonomiskt stöd för skötsel i NS-områden eller områden med kultur- eller fornlämningar, trots att de har möjlighet till det. Undersökningen ska också ta reda på vilka det är som saknar kunskaper om stöden.

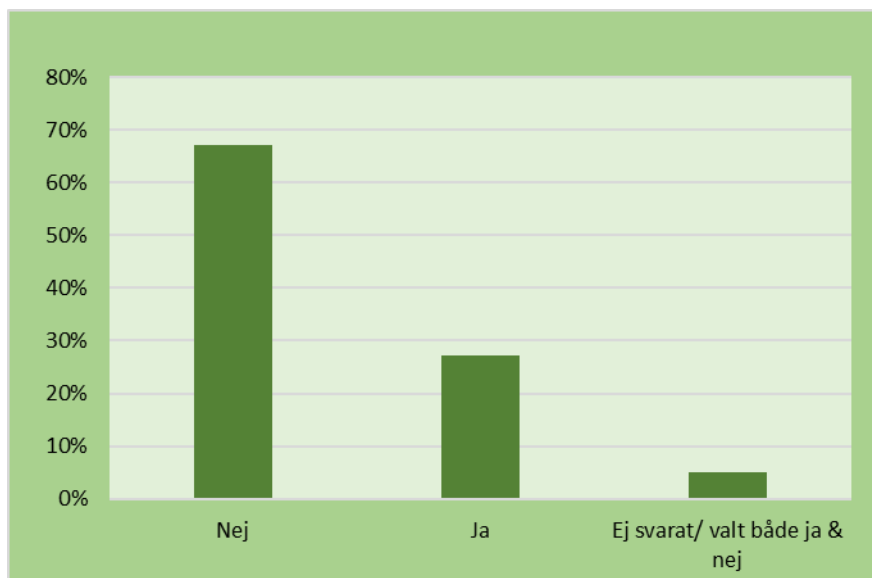
Som tidigare nämnts så har enkätmottagarna delats in i olika grupper (strata), se tabell 1. I grupp tre och sex var det för få svarande (bör vara minst fem svarande), för att gruppen i sig skulle kunna vara med i redovisningen. I de fall frågorna har redovisats för enskild person utan grupperna så har de personerna dock varit med.

Tabell 1. Gruppindelningarna och antal svarande.

Gruppenr	Beskrivning av grupp	Antal svarande
Grupp 1	Kvinna <55 år, <40 ha, samma kommun	13
Grupp 2	Kvinna <55 år, >40 ha, samma kommun	11
Grupp 3	Kvinna <55 år, <40 ha, annan kommun	2
Grupp 4	Kvinna <55 år, >40 ha, annan kommun	5
Grupp 5	Kvinna >55 år, <40 ha, samma kommun	11
Grupp 6	Kvinna >55 år, <40 ha, annan kommun	3
Grupp 7	Kvinna >55 år, >40 ha, samma kommun	16
Grupp 8	Kvinna >55 år, >40 ha, annan kommun	19
Grupp 9	Man <55 år, >40 ha, samma kommun	15
Grupp 10	Man <55 år, <40 ha, samma kommun	18
Grupp 11	Man <55 år, >40 ha, annan kommun	11
Grupp 12	Man <55 år, <40 ha, annan kommun	7
Grupp 13	Man >55 år, >40 ha, samma kommun	18
Grupp 14	Man >55 år, <40 ha, samma kommun	16
Grupp 15	Man >55 år, >40 ha, annan kommun	21
Grupp 16	Man >55 år, <40 ha, annan kommun	9

4.1 Kännedom om stöd

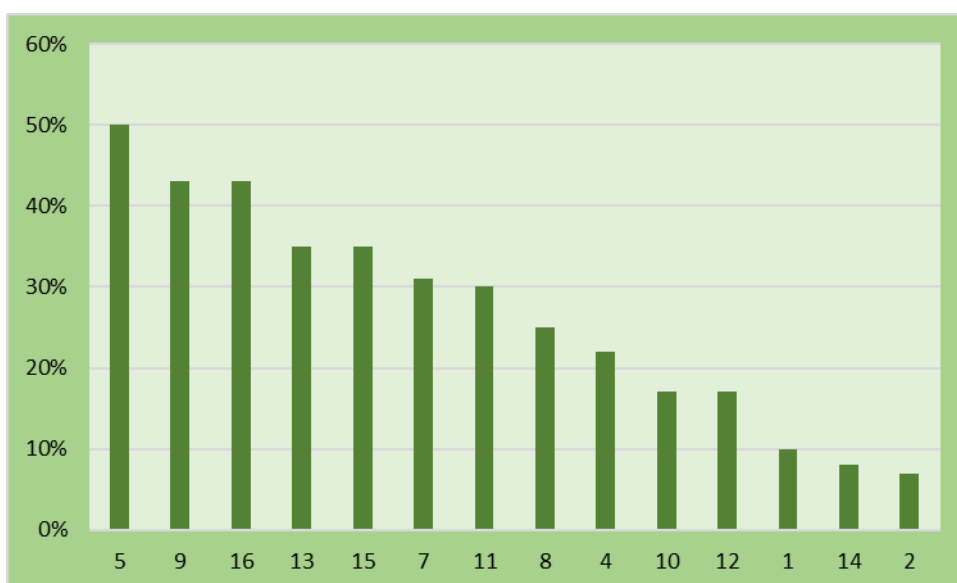
En av frågorna som ställdes i enkäten var följande: "Vet du att du kan söka ekonomiskt bidrag för skötselåtgärder i NS-bestånd, och/eller bestånd med kultur och/eller fornlämningar?" På denna fråga svarade 131 personer "nej", 53 personer svarade "ja" och några personer valde båda alternativen eller svarade blankt (se figur 3). Det är alltså cirka 67 procent som enbart uppger att de inte känner till stöden.

Figur 3. Svar på frågan angående den svarandes vetskap om möjligheten att söka ekonomiskt stöd.

För att ta reda på om det är någon grupp som skiljer sig från de andra så redovisas denna fråga även gruppvis, se figur 4. I och med att det är gruppernas svar som redovisas, så är inte svaren från grupp tre och sex med.

Svaret att enkättagarna inte hade vetskap om att dessa stöd fanns att söka var helt klart dominerande. Den grupp som avvek mest från de övriga var kvinnor över 55 år, som bodde i samma kommun som sin skogsfastighet och där fastigheten var på mindre än 40 hektar. I denna grupp svarade hälften att de hade vetskap om stöden. Inte i någon grupp fanns det fler personer som visste att stöden fanns att söka, än personer som inte visste att de kunde söka stöd.

Figur 4. Här visas i procent hur många i de olika grupperna som hade vetskap om att de ekonomiska stöden.

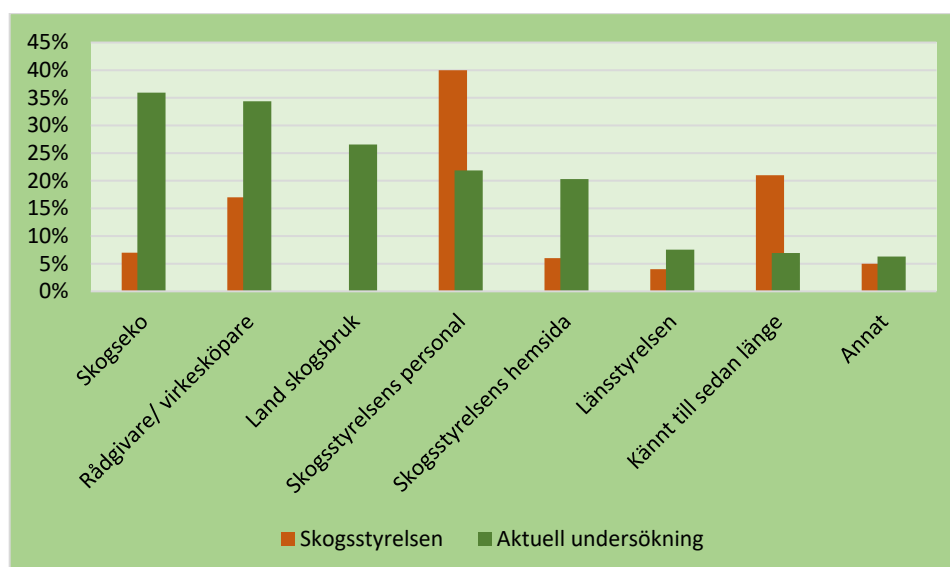
Resultatet kan också visas på så sätt att man bara jämför svaren mellan kön, ålder och så vidare. Av kvinnorna var det 23 procent som hade vetskap om stöden. Lite fler av männen kände till stöden, där ca 30 procent hade denna kännedom. Av de som ägde skog som var större än 40 hektar var det fler som hade vetskap om stöden, jämfört med de som ägde en skogsmarksareal under 40 hektar. Dessa siffror var 30 respektive 20 procent.

30 procent av de svarande som var över 55 år hade vetskap om stöden, och för de som var under 55 år så var det 24 procent som kände till stöden. Vad gäller de som bodde i samma kommun som sin skogsfastighet, gentemot de som bodde i annan kommun så var andelen som kände till stöden nästan densamma. Deras kännedom om stöden låg på 27 respektive 28 procent.

Sammanfattningsvis var alltså stödet något mer känt bland äldre personer och bland män än det var bland yngre och bland kvinnor. Samtidigt var inte skillnaderna mellan grupperna särskilt stora.

4.2 Hur skogsägarna hade fått information om stöd

En jämförelse skulle också göras med den snarlika undersökning som Skogsstyrelsen gjort, fast då gällande personer som har sökt och erhållit stöd. Där ställdes en fråga angående var man hade hämtat informationen om de olika stöden. De flesta i den undersökningen hade fått information genom Skogsstyrelsens personal, i andra hand genom att de hade känt till stöden sedan länge, och i tredje hand hade de fått informationen genom virkesköpare eller annan rådgivare. I denna undersökning ser svaren annorlunda ut. Båda undersökningarnas värden redovisas i figur 5. Procentenheterna kan skilja någon enstaka procent i svaren från Skogsstyrelsens undersökning.

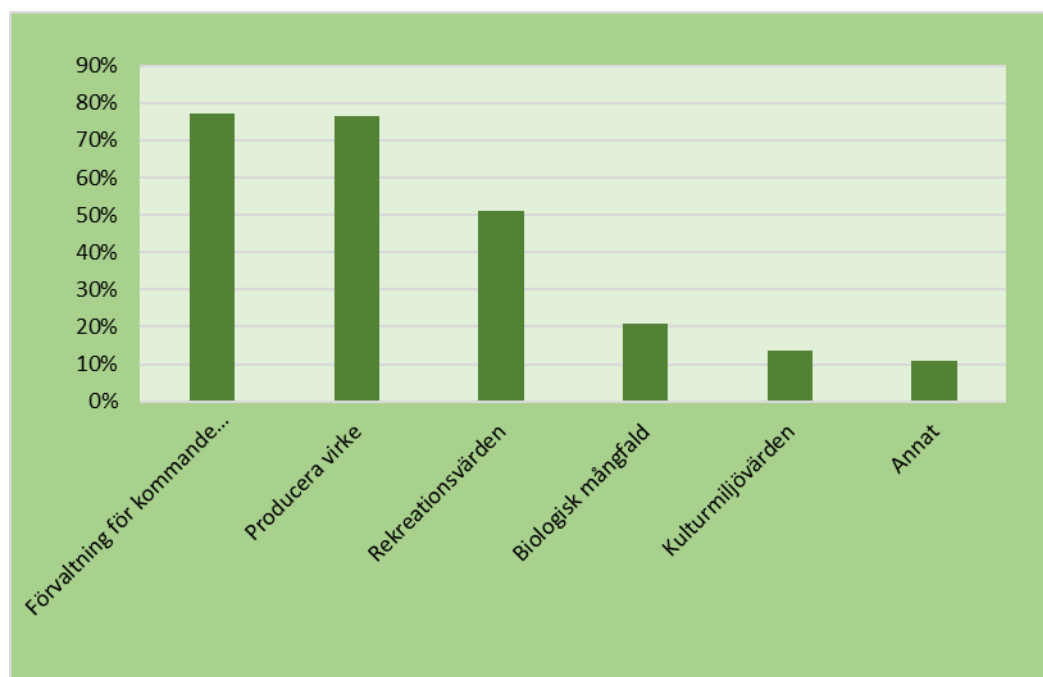
Figur 5. Källan till de svarandes vetskap angående de ekonomiska stöden.

På denna fråga hade 64 personer svarat. De flesta har fått sin vetskap om stöden genom tidningen "Skogseko" med 36 procent av de svarande, därefter hade de fått vetskapen genom rådgivare/virkesköpare, och därefter genom tidningen "Land skogsbruk". Efter dessa tre svarsalternativ kom Skogsstyrelsens personal och hemsida.

4.3 Skogsägarnas målsättning med skogsinnehav

Svaret på den förra frågan tyder på att denna undersöknings skogsägare har annorlunda intressen jämfört med skogsägarna i Skogsstyrelsens egen undersökning, vilket väcker nyfikenhet för nästa fråga som redovisas – vad som är skogsägarnas målsättning med sitt skogsinnehav. I Skogsstyrelsens undersökning så svarade de som sökt stödet Nokås att den biologiska mångfalden var det främsta målet, därefter produktion. För de som sökt "Ädellövstöd" så var produktion viktigast, tätt följt av den biologiska mångfalden.

I denna undersökning svarade 192 personer på denna fråga och svaren visas i figur 6.

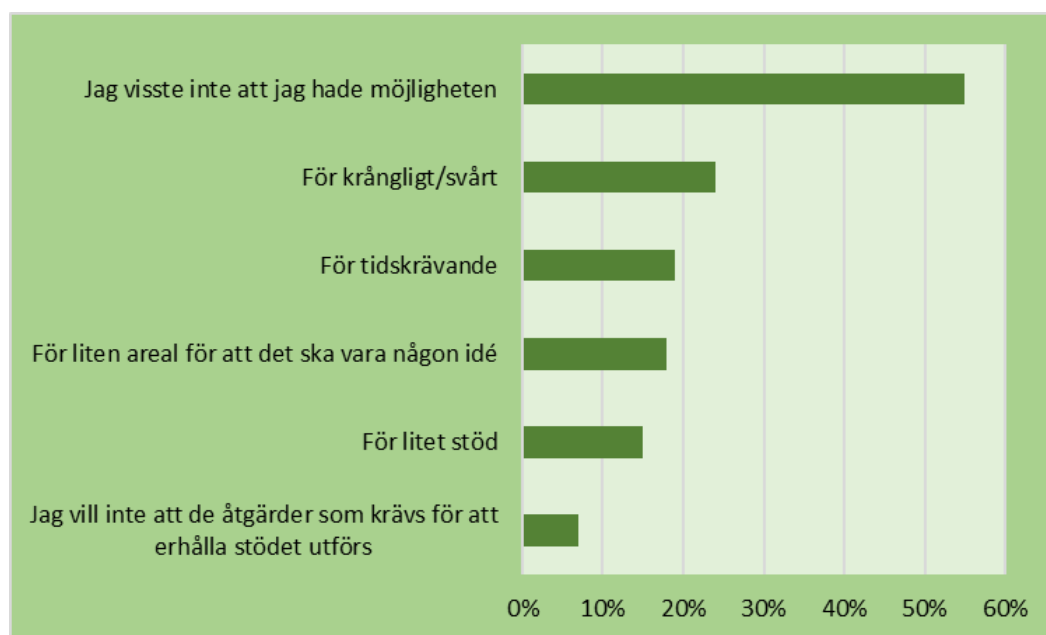
Figur 6. Målsättning för skogsägarnas skogsinnehav.

Svaren skiljer sig åt från Skogsstyrelsens undersökning. I denna undersöknings svar så är de största målsättningarna för skogsinnehavet att förvalta skogen för kommande generationer och att producera virke och därefter att skapa rekreativvärden. Den biologiska mångfalden och kulturmiljövärden har bara ungefär en fjärdedels svarande jämfört med produktion och förvaltning för

kommande generationer. På denna fråga var det många som valde flera alternativ.

4.4 Anledningar till att skogsägarna ej sökt stöd

En annan fråga i undersökningen löd: Om du har bestånd med målklass Naturvårdande skötsel och/eller kulturmiljöer och/eller fornlämningar, vilken är anledningen till att du inte har sökt ekonomiskt bidrag för skötsel av dessa områden/bestånd? Svaren på denna fråga redovisas i figur 7.

Figur 7. Anledningar till att de svarande ej sökt stöd.

Att den svarande inte visste att den hade möjligheten att söka stöd var det svarsalternativ som flest personer hade valt, då 55 procent hade svarat med detta alternativ. Det fanns också flera respondenter som tyckte att det var för tidskrävande, krångligt, att stödet var för litet och att de hade för liten areal för att det ska vara någon idé. Några ville inte heller att den åtgärd som gav underlag för stöd skulle utföras. På denna fråga svarade totalt 123 personer, och många valde att svara med att markera flera alternativ.

4.5 Skogsägarnas kommentarer

Enkätmottagarna kunde lägga till egna kommentarer på denna fråga, och även egna funderingar och synpunkter överlag, vilket det också var flera som gjorde. I delar av följande text visas flera av enkätmottagarnas kommentarer, vilka i vissa fall har kortats ned.

Flera verkade intresserade av naturvård och några tyckte att det var bra att det hade skickats med ett informationsblad om de olika stöden, och lyckönskade detta arbete.

"Vi har nyss köpt gården och har därför ej satt oss in i saker än. Tack för bra info om möjliga bidrag."

"Har naturvårdsavtal, sökt på ytterligare 2,5 hektar."

Det verkade i vissa fall finnas intresse för att få veta ännu mer om stöden.

"Skulle behöva veta mer."

"Dålig information. Vad är rensa kulturmiljöer? Vad är att sköta kultur- och naturmiljöer? Finns det inga bidrag för normal skogsskötsel?"

En del verkade förlita sig på sin virkesköpare eller annan rådgivare.

"Frågade min skogvaktare om stöd för gränsutsättning. Men det skulle vara väldigt stor budget för att få del av det stödet enligt honom."

"Vi kan inte svara, har för mycket annat att tänka på. Sköts med hjälp av virkesköpare."

Ett visst motstånd vad gäller stöden fanns hos vissa skogsägare. Det kunde anses onödigt med stöd då skogen sköts så bra ändå, och att pengarna borde läggas på annat.

"Jag vill inte att bidrag ska styra hur min skog sköts. De värden som finns kommer från tidigare generationer, och jag vill hellre vara en del av det än att styras av olika stöd."

"När skogen och dess skötsel är mitt största intresse så utför vi skogsåtgärder vare sig det finns bidrag eller ej."

"Jag är djupt oroad att skog och skogsbruk ska hamna i samma bidragsträsk som jordbruket. Bidrag skapar ingen biologisk mångfald, utan det gör intresserade och kunniga skogsägare. Satsa pengarna på utbildning och information istället för bidrag och skogspoliser."

"Nej bort med alla stöd och kontroller. Vi har skött skogen bättre än många andra – inga körskador, ingen rovdrift, rensat stenmurar, tagit bort torra träd, vindfällan varje år, sparat gamla och ovanliga träd. Vid upprättandet av senaste skogsbruksplanen så fick jag "på köpet" ett område avsatt som sumpskog, ger inget stöd vad jag vet. Sedan är vi många skogsägare som inte är studietrötta ungdomar utan erfaret folk med stor kompetens, som man skall rådgöra med och inte leverera "nyheter" till så att säga ovanifrån."

"Med den skogsskötsel vi har bedrivit i Mellansverige sedan 50-talet har vi haft en fantastisk framgång, produktions- och miljömässigt. Vi har inga problem med den biologiska mångfalden. Vi har generellt problem med människor som inte respekterar äganderätter som rånare, inbrottstjuvar eller miljöaktivister på Skogsmästarskolan."

"Biotoper och områden som är undantagna för skogsbruk är uppförkningsplatsen för granbarkborrarna."

Det fanns några som hade sökt stöd tidigare och där det i och med detta uppkom frågetecken. Det kunde också vara frågetecken kring annan kontakt med Skogsstyrelsen eller Länsstyrelsen.

"Jag sökte för 1,5 år sedan med det går trögt på skogsstyrelsen/(länsstyrelsen), inget är klart än."

"Luddig/bristfällig information vid det tillfälle vi skulle restaurera en hage. Ingen ytterligare information. Var bara krångligt vad det verkade, och allt för många om och men."

"Vill ha så lite som möjligt att göra med Länsstyrelsen. Har en skyddad skog och allé, där skydden förhindrar varandra. Varken Skogsstyrelsen eller Länsstyrelsen är intresserade av att diskutera saken."

Sedan fanns det flera personer som var skeptiska till hur stödhanteringen sköttes. De kunde känna osäkerhet inför myndigheterna och det verkade finnas en känsla av att de utelämnade sig själva vid kontakt med myndigheterna.

”Att ta hjälp och råd från Skogsstyrelsen är lite skrämmande! Tänk om de tvångsinlöser min fina gamla skog så jag inte får avverka!”

”Osäkerhet och obehag inför kontroller och är rädd för att göra fel. Eftersom min kunskap om dessa stöd är dålig så är troligen marknadsföringen och informationen dålig.”

”Olika tjänstemän gör olika bedömningar av vad som är godkänt vid utförd åtgärd – RISKTAGANDE.”

”Många gånger känner jag mig tvingad till åtgärder i skogen, som jag inte tror på för skogens framtid.”

De personer som tyckte att ansökningsprocessen av stöden var för svår, krånglig eller liknande var flera.

”Alldeles för byråkratiskt! Man blir trött av att bara titta på ansökan!”

”Jag upplever det som väldigt krångligt med väntetider, inspektioner etc. Speciellt jobbiga är folk från Länsstyrelsen, där i huvudsak idioter (gröna) tycks ”arbeta”. Det vore bra om dessa byttes ut mot normalt begåvade människor som då och då kunde lämna skrivbordet, eller åtminstone titta ut genom fönstret.”

”För komplicerat. Oro inför framtiden angående äganderätten, samt allemansrätten som idag missbrukas. Hur kommer framtidens jakt se ut med tanke på vargfrågan?”

Flera var även de personer som verkade tycka att regelverket ändras för mycket under en omloppstid i skogen, vilket gör det svårt och meningslöst att förvalta sin skog efter nuvarande rekommendationer.

”Skogsbruket har tidshorisonter på 50 – 100 år och att då anpassa sin skötsel efter bidrag som har ”fönster” på ett par år (ny minister, ny GD ger nya riktlinjer), upplevs som meningslöst och ger mindre intäkter än vad besväret är värt. En styrka i Sveriges skogsbruk är den stora mängden privatägd skog, som brukas efter olika principer med olika mål. Över tid

har det varit och kommer att vara garantin för att vi får diversifierade skogar.”

”Regelverket ändrar sig hela tiden. Det som är rätt ett årtionde blir fel nästa sekel. Vi som är små skogsägare har alltid gjort på vårt sätt. Privat skogsägande gynnar biologisk mångfald och olika mål och medel.”

En respondent ringde och förklarade att hon inte tänkte svara på enkäten. Hon hade tidigare sökt stöd och fått ett enligt henne mycket dåligt bemötande av Skogsstyrelsen, och var gruvligt besviken. Att hon fick denna enkät skickad till sig var beklagligt, då hon egentligen inte skulle ha fått den eftersom enkäten riktar sig till personer som ej sökt stöd.

En annan av de svarande hade skrivit ett helt A4-ark med kommentarer. Detta svar tolkas som att personen i fråga var verkligt intresserad av naturvård och enskilda konkreta fall togs upp där hon ville utföra åtgärder, men att det antingen var för liten areal eller för hög andel löv för att ge underlag för stöd etc. Personen hade svårigheter att helt sätta sig in i vad alla stöd innebar.

5. DISKUSSION

Denna enkätundersökning har gett respons över förväntan – med en hög andel svarande, och flera kommentarer. Svarsfrekvensen var 38 procent vilket får anses som bra för en sådan här undersökning. Många har dock svarat bristfälligt och hoppat över några frågor, medan andra har engagerat sig ordentligt och lagt ned mycket tid på att svara på alla frågor och skriva kommentarer.

I alla delgrupper i undersökningen förutom en var det under 50 procent som kände till att man kunde söka stöden. Totalt i undersökningen var det 27 procent som angav att de kände till stöden och 67 procent som inte kände till dem, resterande hade svarat "vet ej" eller både ja och nej. Andelen som hade kännedom om stöden skilde sig åt en del mellan olika strata (se figur 4). Generellt var stödet mer känt bland män än bland kvinnor, mer känt bland stora markägare än bland små samt mer känt bland äldre markägare än bland yngre. Skillnaderna mellan dessa grupper var dock inte signifikanta.

Förutom att en stor andel inte visste om att stöden fanns att söka, så var det även många som tyckte att det var för krångligt, för tidskrävande och för litet ekonomiskt bidrag för att de skulle söka stöden. I den undersökning som Skogsstyrelsen själva gjorde så kom de fram till just detta, och gav regeringen ett förslag om att man borde förenkla ansökningsprocessen och ge fasta stöd för åtgärder, vilket det nu också till stor del är.

Enligt respondenternas kommentarer så fanns det flera som ville veta mer, och var positivt inställda till de olika stöden och natur- och kulturvård. Att detta intresse även finns internationellt visade den tidigare nämnda undersökningen av Europeiska kommissionen där fler ville att EU skulle ge ut mer information om den biologiska mångfalden till invånarna.

Ungefär hälften verkade dock ha svårt att ta in och acceptera ny information, alternativt tyckte att stödansökningsprocessen var för byråkratisk. Några hade haft kontakt med Skogsstyrelsen men var inte riktigt nöjda med utfallet. Ungefär 20 procent av kommentarerna som lämnats visade på en osäkerhet och att respondenterna upplevde en viss rädsla för att ta kontakt med Skogsstyrelsen.

Jämfört med Skogsstyrelsens egen undersökning så har respondenterna i denna undersökning överlag visat större intresse för produktion och mindre intresse för naturvård, vilket man bland annat kan utläsa i frågan om skogsägarnas mål med markinnehavet. Andra svar tyder på att det finns ett stort kunskapsglapp angående de olika åtgärderna och de stöd som kan ges, hos respondenterna.

När slutskedet av denna rapport börjar närma sig så kan det konstateras att vissa delar av denna undersökning kunde ha gjorts annorlunda. Ett exempel är valet av enkätmottagare. Den första tanken vid urvalet av enkätmottagare var att det kunde vara bra att begränsa sig till ett något mindre geografiskt område. Tyvärr

gjorde detta att det i vissa strata fanns för få personer i det geografiska området, för att man skulle kunna konstatera att det gav ett relevant resultat. Den geografiska begränsningen gjorde även att en annan brist trädde fram. Fråga 7 i frågeenkäten riktar sig enbart till de som svarat ja på fråga 6, vilket var om skogsägaren hade en grön skogsbruksplan eller ej. Tanken från början var att enbart ha med skogsägare med en grön skogsbruksplan, men det var uppgifter som inte fanns med i de kontaktuppgifter som använts. Det visade sig att 60 procent hade en grön skogsbruksplan, vilket var för få för att man skulle kunna basera undersökningen på bara de svaren. Den ursprungliga tanken att bara inkludera skogsägare med en grön skogsbruksplan skulle möjligtvis ha kunnat ge ett annorlunda resultatet, dock kan man tycka att det ger ett bredare och mer talande resultat för skogsägare i stort när man inte urskilde skogsägare med eller utan en grön skogsbruksplan.

En annan brist som uppdragets är att detta arbete har krävt mer tid än vad en 15-poängs kurs kräver. Detta berodde till stor del på den omfattande manuella hanteringen av enkäterna. Ett alternativ till detta skulle kunna vara att maila ut enkäten, och då även använda ett program som sedan kan registrera svaren. För detta arbete skulle dock inte det senare alternativet ha passat så bra, då det kunde ha minskat möjligheten att nå skogsägare från alla strata.

En sak som kan göra att denna enkät har fått förhållandevis många svar och kommentarer kan vara att detta ämne engagerar och väcker många känslor hos människor. Det kan också göra att flertalet kommentarer har en negativ klang, de som är nöjda eller neutrala kanske inte har behovet att uttrycka sig på samma sätt som personer som är ilska eller besvikna.

Jag tror att ansökningsprocessen, som Skogsstyrelsen redan har konstaterat i sin undersökning, skulle behöva förenklas en hel del. Ökad kunskap om de positiva effekter som erhålls av åtgärderna tror jag också skulle ge en positiv inverkan hos skogsägare. Då flera skogsägare känner stor tilltro till sina kontakter från bolag så tror jag att mer samarbete mellan bolag och myndigheter kan ge en god effekt.

Slutsatsen är att den stora anledningen till att skogsägarna i denna undersökning inte har sökt stöd är för att de inte har vetat att de har haft möjligheten. Någon specifik grupp av skogsägare kan inte nämnas, då det har visat sig att behovet av mer information kring stöden finns hos alla medverkande grupper.

6. SAMMANFATTNING

I dagens skogsbruk finns det lagar och förordningar som talar om för oss hur skogen ska skötas. Det finns inte bara ekonomiska värden i virket, utan även andra värden såsom fornlämningar, natur- och kulturvärden. Dessa värden har såväl myndigheter som privatpersoner ansvar för att bevara.

Om man vidtar åtgärder för att skydda eller gynna dessa värden, så kan det ge underlag för ekonomiskt stöd. Syftet med denna undersökning var att ta reda på varför personer som har rätt till stöden inte söker, och vad detta beror på. Undersökningen görs med Skogsstyrelsen som uppdragsgivare. Utöver detta så var tanken att försöka ta reda på om det är en speciell grupp av människor som inte söker. Sådan kunskap skulle kunna vara till nytta för Skogsstyrelsen när de ska ge ut information.

De stöd som studeras i denna undersökning är stödet NOKÅS, stöd för Skogens miljövärden samt stödet för Ädellövskogsbruk. Åtgärder som kan ge möjlighet till stöd är exempelvis att naturvårdsbränna skogsmark, att röja fram kulturminnen och att plantera ädellövskog.

Studien görs som en enkätundersökning och har skickats ut till 490 skogsägare i Västmanlands län. Svarsfrekvensen blev 38 procent vilket innebär 195 svarande. Detta är en relativt hög svarsfrekvens för en enkätundersökning av den här typen.

Enkätmottagarna delades in i 16 grupper beroende på ålder, kön, storlek på skogsinnehavet och om de var boende på fastigheten eller ej. På frågan om respondenten hade vetskap om att det finns stöd att söka för skötselåtgärder i NS-bestånd, och/eller bestånd med kultur- och/eller fornlämningar svarade 67 procent "nej" och 27 procent svarade "ja". Sex procent svarade "vet ej" eller båda alternativen. Den främsta anledningen till att de svarande inte hade sökt stöden var för att de inte visste att de fanns. Det var också många som tyckte att det var för svårt och tidskrävande.

Den vanligaste målsättningen med skogsinnehavet uppgavs vara att förvalta skogen med tanke på kommande generationer och att producera virke. De flesta som kände till stödet hade fått informationen genom tidningen "Skogseko", eller genom virkesköpare/rådgivare. Kunskapen om stödet var något större bland äldre personer och bland män än vad det var bland yngre och bland kvinnor. Samtidigt var inte skillnaderna mellan grupperna särskilt stora. Den sammanfattande anledningen till att så få av skogsägarna i Västmanland sökt stöden är helt enkelt att många inte känt till denna möjlighet.

7. KÄLLOR

7.1 Internetdokument

Länk A:

Skogsstyrelsen (2017). *Ädellövskog*. [Online] Tillgänglig:
<https://www.skogsstyrelsen.se/bruka-skog/olika-satt-att-skota-din-skog/lovskogsskotsel/adellovsskog/>
[2017-06-10]

Länk B:

Eriksson, A. Eriksson, I. Frisk, A. Karlsson, S (2016). *Utvärdering av ekonomiska stöd*. Jönköping: Skogsstyrelsen. Finns enbart i pdf-format.
<http://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0ahUKEwj9qpTT4-LUAhXEFZoKHY3nC38QFggqMAI&url=http%3A%2F%2Fshop.skogsstyrelsen.se%2Fshop%2F9098%2Fart26%2F33132726-8ae43c-Utvardering+av+ekonomiska+stod+webb.pdf&usg=AFQjCNG6g00YKme47YOZvmBDjVYOT2eaEw>
[2017-06-10]

Länk C:

Regeringen. *Svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster*
[Online] Tillgänglig:
<http://www.regeringen.se/regeringens-politik/miljo-och-klimat/biologisk-mangfald/mal-for-biologisk-mangfald/>
[2017-07-15]

Länk D:

Miljömål. *Levande skogar*. [Online] Tillgänglig:
<http://www.miljomal.se/Miljomalen/12-Levande-skogar/>
[2017-07-15]

Länk E:

Skogsstyrelsen. *Stöd och bidrag*. [Online] Tillgänglig:
<https://www.skogsstyrelsen.se/aga-skog/stod-och-bidrag/>
[2017-07-17]

Länk F

Europeiska kommissionen. *Attitudes towards biodiversity*.

[Online] Tillgänglig:

http://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=0ahUKewjyKbs8JXYAhWLblAKHarkBg8QFghVMAU&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fpublic_opinion%2Fflash%2Ffl_379_en.pdf&usg=AOvVaw1OqpUD7A2gh7fWATRlpOTZ

[2017-12-08]

Länk G:

Skogsstyrelsen, *Skogens miljövården*. [Online] Tillgänglig:

<https://www.skogsstyrelsen.se/aga-skog/stod-och-bidrag/skogens-miljovarden/>

[2017-12-11]

7.2 Artiklar

S.G. Nilsson, J. Hedin, M. Niklasson. Biodiversity and its assessment in boreal and nemoral forests. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 3 (2001), sida 14 och 16.

Frank Götmark, Jonas Fridman, Göran Kempe. Education and advice contribute to increased density of broadleaved conservation trees, but not saplings, in young forest in Sweden (*F Journal of Environmental Management Volume 90, Issue 2, Februari 2009*), Pages 1081-1088

Anders Björk (1994). Synen på lövträd under 1900-talet. *Sveriges Lantbruksuniversitet Inst. för skoglig vegetationsekologi Umeå*.

Monika Vallin, Landsbygdsprogrammet för ökad areal ädellövskog – utvärdering av Biologiskt resultat och markägares inställning. *Examensarbete i skogs- och träteknik. Linnéuniversitetet 2015*.

Miraj Ahmed Bhuiyan, Musarrat Jabeen, Khalid Zaman, Aqeel Khan, Jamilah Ahmad, Sanil S Hishan. The impact of climate change and energy resources on biodiversity loss: Evidence from a panel of selected Asian countries. *Renewable energy, volym 117. Mars 2018*, sida 324 – 340.

Caryn C. Vaughn.

Biodiversity Losses and Ecosystem Function in Freshwaters: Emerging Conclusions and Research Directions. *BioScience, Volym 60, Issue 1, 1 januari 2010*, sida 25–35.

7.3 Övriga källor

Riksskogstaxeringen
Sveriges officiella statistik, Institutionen för skoglig
resurshushållning, SLU Umeå 2017.
[2017-07-11]

Kulturmiljölagen, Sveriges riksdag
http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kulturmiljolag-1988950_sfs-1988-950
[2017-07-15]

Skogsvårdslagen, Sveriges riksdag,
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skogsvardslag-1979429_sfs-1979-429
[2017-12-14]

BILAGOR

Bilaga 1	Informationsbrev till enkättagarna	sida 33 - 34
Bilaga 2	Frågeenkäten	sida 35 - 38
Bilaga 3 - 9	Figurer som redovisar svaren på frågor från enkäten.	sida 39 – 42

Hej!

Lina Lönnroth heter jag och studerar till skogsmästare på Skogsmästarskolan i Skinnskatteberg. Det är nu dags för mig att göra mitt examensarbete och det är därför du har fått detta brev. Jag har valt att med hjälp av Skogsstyrelsen göra en enkätundersökning och försöka ta reda på varför en del personer med innehav av natur- och kulturvärdefull mark på sin skogsfastighet, inte utnyttjar möjligheten att söka ekonomiska bidrag vid skötselåtgärder. Jag har valt ut 500 personer i Västmanlands län, varav du är en av dessa personer. Jag har numrerat din enkät för att veta vilka som har svarat, men du kommer att vara anonym i analysen av enkäterna. Har du frågor eller funderingar angående enkäten så är det bara att ringa mig på numret 0730708541. Det tar bara ett par minuter att fylla i enkäten. Jag har i korthet förklarat några av de begrepp som finns med i enkäten, vilka du finner nedan i detta brev. För mig vore det verkligen guld värt om du ville svara på dessa frågor och återsända dessa i bifogat kuvert senast den 7 augusti. Mina förhoppningar är att få fram ett resultat som kan komma till nytta för skogsstyrelsen i sitt arbete att förenkla stödansökningsprocessen för de bidragssökande.

Med vänliga hälsningar, Lina Lönnroth

Här nedan kommer lite kort information om några av de stöd som finns med i frågeenkäten. Jag rekommenderar dock att du läser detta efter att du fyllt i enkäten.

NOKÅS

Står för "stöd till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen". Detta bidrag kan du söka om du exempelvis utför något av följande åtgärder på din skogsfastighet:

- Naturvårdande åtgärder i områden skyddade med naturvårdsavtal eller motsvarande.
- Anlägga grunda våtmarker större än 2 hektar.
- Återställa lekplatser eller ta bort vandringshinder i vattendrag.
- Restaurera äldre transportleder eller kulturmiljöbyggnader.
- Hägna värdefull lövskog.
- Plantera lövskog på nedlagd jordbruksmark.
- Ta bort nätstängsel med höjd minst 160 centimeter.
- Rensa, märka stig eller vandringsled.

Nedan kommer exempel på hur stort stödet kan vara:

- 50 procent av godkänd kostnad för anläggning av lövskog på före detta jordbruksmark.
- 70 procent av godkänd kostnad för övriga åtgärder.
- 10 kronor/meter för att röja, rensa upp och märka stig eller vandringsled.
- 20 kronor/meter för att ta ner och forsla bort nätstängsel som är minst 160 centimeter högt.

Lägsta stödbelopp som beviljas är 5 000 kronor.

Skogens miljövärden

Det här är stödet för dig som vill utveckla natur- och kulturvärden i skogen. Stödet betalas ut i fasta ersättningar för olika åtgärder.

Några exempel för bidragets storlek finns nedan:

- Naturvårdsbränning. 28 000 kronor per bränning och 9 000 kr/ha.
- Gallra fram ädellöv eller lövrik skog. 9 000 kr/ha.
- Rensa kulturmiljöer. 1300 kr/st.
- Skapa våtmark i skog. 15 000 kr/ha.
- Sköta natur- och kulturmiljöer 9 000 kr/ha.
- Röja och rensa stenmur. 850 kr/100 m.

Lägsta stödbelopp är 5000 kronor per ansökan. Högsta stödbelopp är 300 000 kronor.

Du som är intresserad av att söka stödet erbjuds rådgivning av Skogsstyrelsen.

Stöd för ädellövskogsbruk

Detta stöd finns till för att främja aktivt brukande av ädellövskog. Nedan följer förslag på åtgärder du kan söka stöd för.

- Markberedning
- Stängselmaterial och stängsling
- Plantkostnad och plantering
- Hjälplantering
- Gräsrensning
- Röjning
- Nedtagning av stängsel

Bidragens storlek kan se ut följande:

- För återväxtåtgärder och annan vård än röjning av plant och ungskog: 80 procent av godkänd kostnad.
- För uppsättning av 2 meter högt nätstängsel kring ädellövföryngring: 80 kronor per löpmeter.
- För röjning av plant- och ungskog: 60 procent av godkänd kostnad.
- För nedtagning av nätstängsel som är minst 160 centimeter högt: 20 kronor per löpmeter.

5 000 kronor är det lägsta stödbeloppet som kan beviljas.

Mer information om dessa stöd finner ni på Skogsstyrelsens hemsida, eller om ni besöker ett av Skogsstyrelsens kontor.

Frågeenkät

Vänligen svara på frågorna nedan genom att fylla i eller kryssa i rätt svar.

1. Vilket år föddes du? År.....
2. Är du Man Kvinna
3. Hur stor är din skogsfastighet?
 0-40 hektar Större än 40 hektar
4. Var bor du i förhållande till din skogsfastighet?
 I samma kommun I annan kommun
5. Hur länge har du ägt din skogsfastighet?
 0-15 år Längre än 15 år
6. Har du en grön skogsbruksplan för din skogsfastighet?
 Ja Nej
7. Om du svarade ja på fråga 6, har du på din skogsfastighet bestånd med målklass Naturvårdande skötsel (NS-bestånd), och/eller finns det kulturmiljöer och/eller fornlämningar?
 Ja Nej
8. Vet du att du kan söka ekonomiskt bidrag för

skötselåtgärder i ovan nämnda områden/bestånd på din skogsfastighet?

- Ja Nej

9. Om du känner till skogliga bidrag, markera dessa bidrag nedan:

- Nokås Skogens miljövärden
 Ädellövskogsbruk Annat stöd

10. Om du fyllde i någon ruta i fråga 9, hur fick du information om det/de stödet/stöden?

- Genom rådgivare/virkesköpare
 Jag känner till det sedan länge
 Skogsstyrelsens personal
 Skogsstyrelsens hemsida
 Skogseko
 Länsstyrelsen
 Land skogsbruk
 ATL
 Skogsägarföreningarnas tidningar
 Skogsbolagens tidningar
 Sågverkens tidningar
 Annat

11. Var brukar du överlag hämta nya kunskaper om skogsbruk?

- Genom rådgivare/virkesköpare
 Skogsstyrelsens personal
 Skogsstyrelsens hemsida
 Skogseko
 Länsstyrelsen
 Land skogsbruk
 ATL
 Skogsägarföreningarnas tidningar

- Skogsbolagens tidningar
- Sågverkens tidningar
- Annat

12. Om du har bestånd med målklass Naturvårdande skötsel (NS-bestånd), och/eller kulturmiljöer och/eller fornlämningar, utför du någon skötsel på dessa områden?

- Ja
- Nej

13. Om du svarade ja på fråga 12, kan du beskriva vilka miljömässiga effekter åtgärden/åtgärderna som du har genomfört har haft?

- Ökad biologisk mångfald
- Kulturmiljövärden
- För kort tid för att utvärdera
- Ingen effekt
- Större ljusinsläpp
- Mer ädellöv
- Viltvård
- Vet ej

14. Är din skogsfastighet miljöcertifierad och i så fall genom vilket certifieringssystem?

- Ja, genom FSC
- Ja, genom PEFC
- Ja, genom både FSC och PEFC
- Nej min skogsfastighet är inte certifierad

15. Vad är målsättningen med ditt skogsinnehav?
Här kan du kryssa i flera rutor om du vill.

- Biologisk mångfald
- Kulturmiljövärden
- Klimatanpassning
- Förvaltning för kommande generationer
- Producera virke
- Rekreativvärden
- Annat

16. Om du har bestånd med målklass Naturvårdande skötsel

(NS-bestånd), och/eller kulturmiljöer och/eller fornlämningar, vilken är anledningen till att du inte har sökt ekonomiskt bidrag för skötsel av dessa områden/bestånd?

- För krångligt/svårt
 - För litet stöd
 - Jag visste inte att jag hade möjligheten
 - För tidskrävande
 - Jag vill inte att de åtgärder som krävs för att erhålla stödet utförs
 - För liten areal för att det ska vara någon idé
- Annat:
-
-
-

17. Övriga funderingar och synpunkter:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

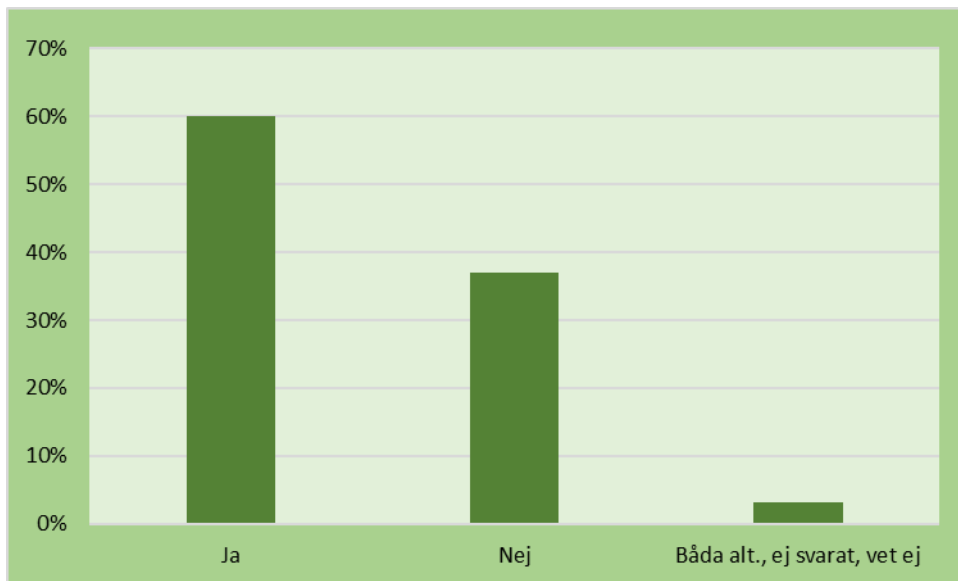
.....

.....

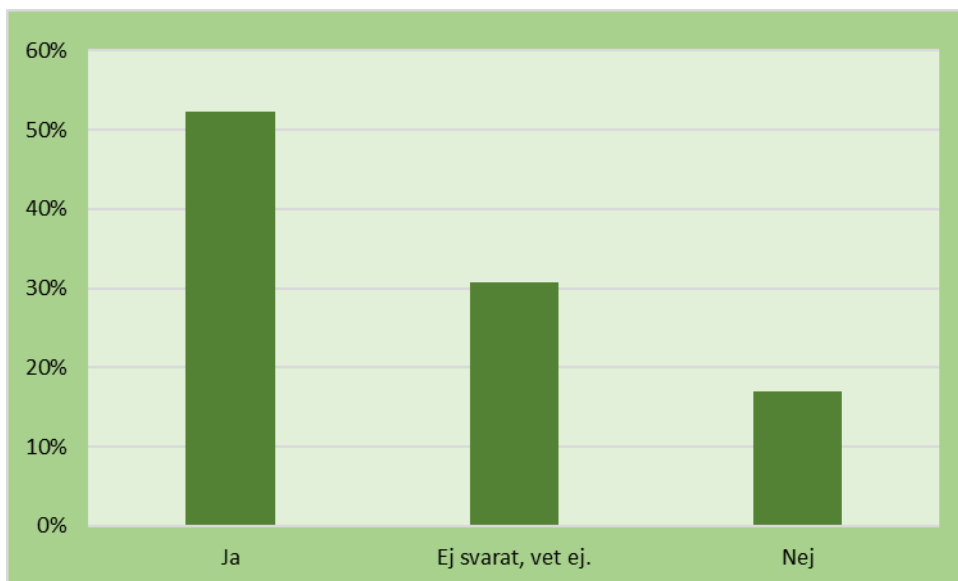
Stort tack för att Du tog dig tid till att svara på mina frågor!

Med vänliga hälsningar, Lina Lönnroth.

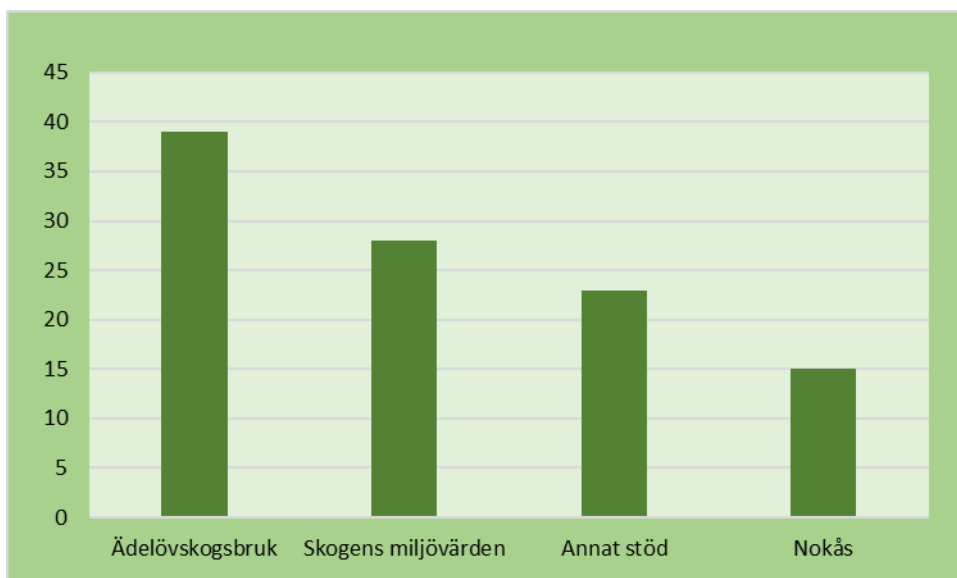
Nedan följer flera figurer som redovisar svaren för de frågor som fanns med i enkäten, men som ej redovisats i rapporten tidigare.

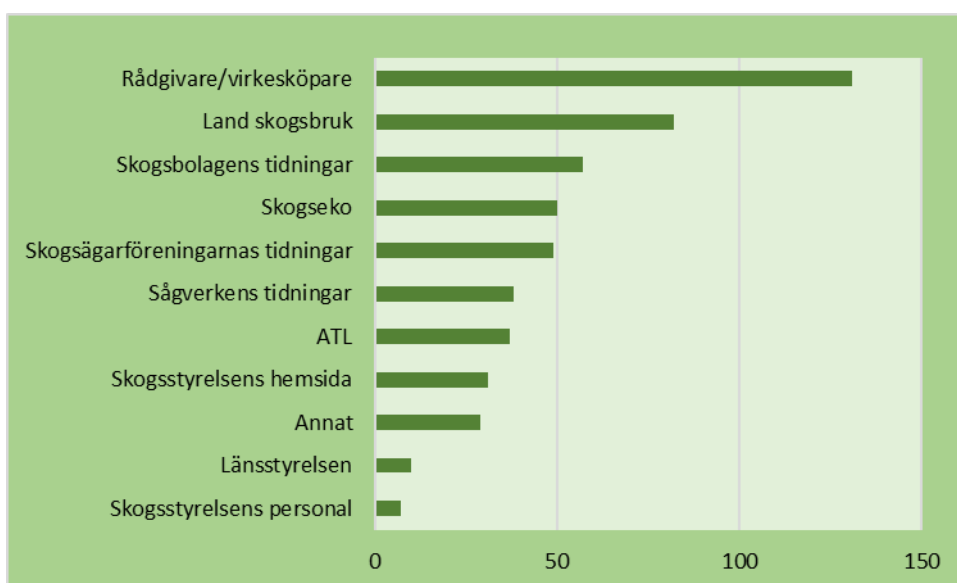
Svar på fråga 6 – Har du en grön skogsbruksplan?

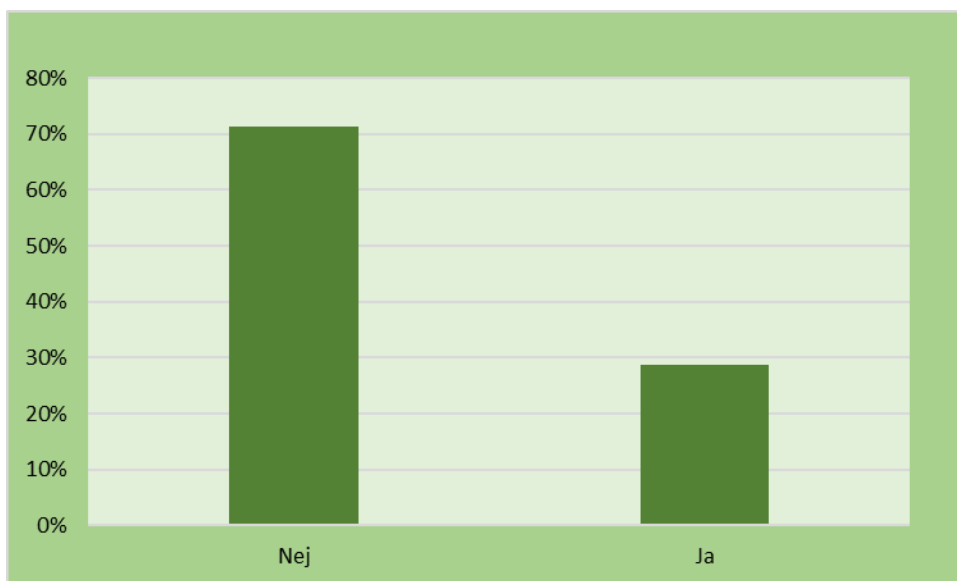
Svar på fråga 7 - Har du på din skogsfastighet bestånd med målklass Naturvårdande skötsel (NS-bestånd), och/eller finns det kulturmiljöer och/eller fornlämningar?

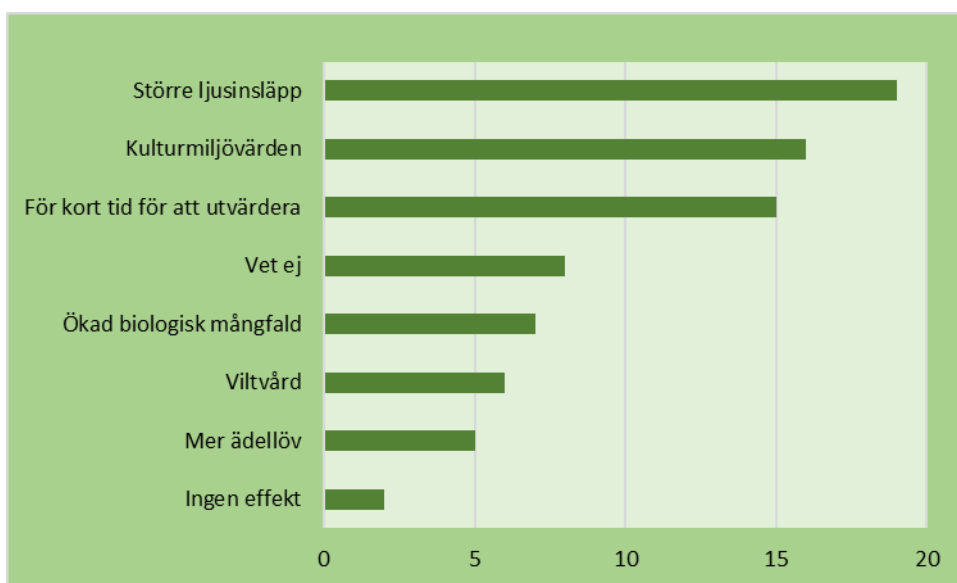
Svar på fråga 9 – Vilka av följande skogliga bidrag känner du till? Flera alternativ kunde väljas, och redovisas i antalet personer som valt respektive alternativ.

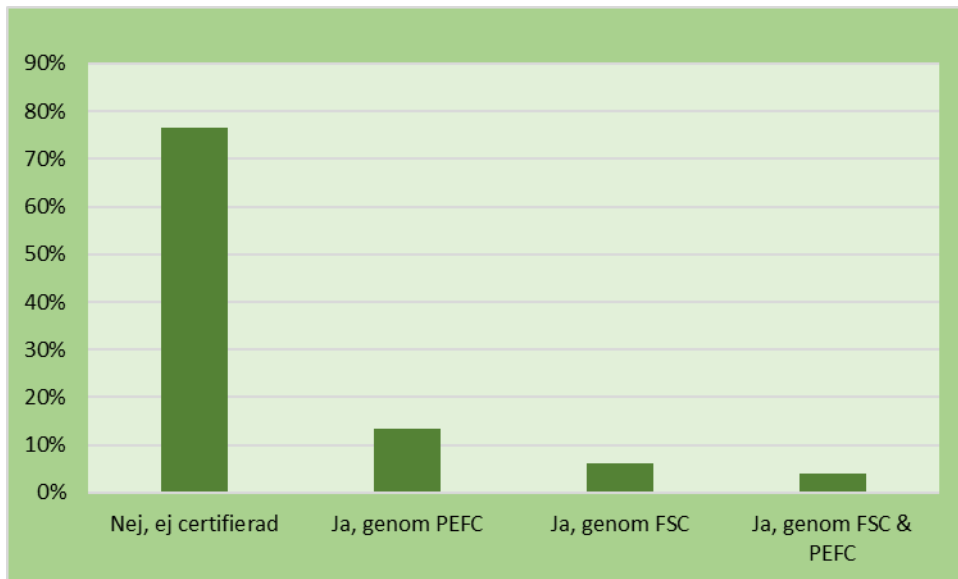
Svar på fråga 11 - Var brukar du överlag hämta nya kunskaper om skogsbruk? Även här kunde flera alternativ väljas, och redovisas i antalet personer som valt respektive alternativ.

Svar på fråga 12 - Om du har bestånd med målklass Naturvårdande skötsel (NS-bestånd), och/eller kulturmiljöer och/eller fornlämningar, utför du någon skötsel på dessa områden?

Svar på fråga 13 – Om ja på fråga 12, kan du beskriva vilka miljömässiga effekter åtgärden/åtgärderna som du har genomfört har haft? Redovisat genom antal personer som har valt respektive alternativ.

Svar på fråga 14 - Är din skogsfastighet miljöcertifierad och i så fall genom vilket certifieringssystem?